

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍ ADVOKÁTKY
ELEANOR SHARPSTON
přednesené dne 20. září 2012¹

Věc C-419/11

**Česká spořitelna a.s.
proti
Geraldovi Feichterovi**

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce předložená Městským soudem v Praze (Česká republika)]

„Příslušnost — Smlouva nebo nároky ze smlouvy — Smlouva uzavřená spotřebitelem —
Jednatel společnosti — Úvěrová smlouva uzavřená společností — Vlastní směnka vydaná v neúplné
podobě — Směnečné ručení — Místo plnění závazku“

1. Touto žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce je Soudní dvůr žádán o to, aby vyložil pravidla upravující příslušnost, která jsou stanovena v nařízení č. 44/2001². Projednávaný případ se týká vlastní směnky vydané v neúplné podobě společností se sídlem v jednom členském státě ve prospěch věřitele se sídlem ve stejném členském státě. Vlastní směnka byla rovněž podepsána s doložkou „per aval“³ fyzickou osobou, která byla spojena s touto společností, avšak měla bydliště v jiném členském státě. Může tato osoba v řízení o návrhu na vydání směnečného platebního rozkazu podaného proti ní v prvním členském státě tvrdit, že soudy tohoto státu nejsou příslušné, protože se na ni vztahují ustanovení článků 15 a 16 nařízení, která platí pro spotřebitele? Pokud tomu tak není, je držitel směnky oprávněn podat návrh na zahájení řízení ve státě, v němž je předmětná vlastní směnka splatná – navzdory tomu, že byla vydána v neúplné podobě – na základě toho, že závazek ze směnky spadá pod pojem „smlouva nebo nároky ze smlouvy“ uvedený v čl. 5 odst. 1 písm. a) nařízení?

Právní rámec

Unijní právní předpisy

2. Nařízení vstoupilo v platnost dne 1. března 2002⁴. Ve vztazích mezi členskými státy⁵ nahradilo Úmluvu ze dne 27. září 1968 o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech⁶ (dále jen „Bruselská úmluva“).

1 — Původní jazyk: angličtina.

2 — Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. L 12, s. 1, Zvl. vyd. 19/04, s. 42) (dále jen „nařízení“).

3 — Viz bod 14 a poznámka pod čarou 9 níže.

4 — Viz článek 76.

5 — Kromě Dánska.

6 — Úř. věst. 1978, L 304, s. 36; Zvl. vyd. 19/04, s. 42.

3. Jedenáctý až třináctý bod odůvodnění nařízení stanoví:

- „(11) Pravidla pro určení příslušnosti musí být vysoce předvídatelná a založená na zásadě, podle které je příslušnost obecně založena na místě bydliště žalovaného, a musí být na tomto základě vždy určitelná, kromě několika přesně určených případů, kdy předmět sporu nebo smluvní volnost stran opravňuje k použití odlišného určujícího hlediska. Sídlo právnické osoby musí být v nařízení samostatně vymezeno tak, aby společná pravidla byla přehlednější a zamezilo se sporům o příslušnost.
- (12) Kromě místa bydliště žalovaného by měla existovat i jiná kritéria pro určení příslušnosti, založená na úzké vazbě mezi soudem a právním sporem nebo usnadňující řádný výkon spravedlnosti.
- (13) Pokud se týče [...] spotřebitelských [...] smluv, měla by být slabší strana chráněna pravidly pro určení příslušnosti, která jsou jejím zájmům příznivější než obecná pravidla.“

4. Článek 2 odst. 1 nařízení stanoví obecné pravidlo, že osoby, které mají bydliště na území některého členského státu, mohou být žalovány u soudů tohoto členského státu.

5. Článek 5 stanoví několik částečných výjimek z tohoto pravidla. V rozsahu, ve kterém se vztahuje na spory týkající se smluv, stanoví:

„Osoba, která má bydliště na území některého členského státu, může být v jiném členském státě žalována,

- (1) (a) pokud předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy, u soudu místa, kde závazek, o němž se jedná, byl nebo měl být splněn;
- (b) pro účely tohoto ustanovení a pokud nebylo dohodnuto jinak, je místem plnění zmíněného závazku:
- v případě prodeje zboží místo na území členského státu, kam podle smlouvy zboží bylo nebo mělo být dodáno,
 - v případě poskytování služeb místo na území členského státu, kde služby podle smlouvy byly nebo měly být poskytnuty,
- (c) nepoužije-li se písmeno b), použije se písmeno a);

[...]“

6. Pravidla stanovená článkem 5 nemají za následek vyloučení podání žaloby v členském státě, na jehož území má žalovaný bydliště. Poskytují pouze alternativní základ pro příslušnost v případech, na které se vztahují.

7. Články 15 a 16 jsou součástí oddílu 4 nařízení, nadepsaného „Příslušnost ve věcech spotřebitelských smluv“. Tyto články stanoví:

„Článek 15

1. Ve věcech týkajících se smlouvy uzavřené spotřebitelem pro účel, který se netýká jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti, se příslušnost určuje podle tohoto oddílu, [...]

- (a) jedná-li se o koupi movitých věcí na splátky;

- (b) jedná-li se o půjčku návratnou ve splátkách nebo o jiný úvěrový obchod určený k financování koupě takových movitých věcí nebo
- (c) ve všech ostatních případech, kdy byla smlouva uzavřena s osobou, která provozuje profesionální nebo podnikatelské činnosti v členském státě, na jehož území má spotřebitel bydliště, nebo pokud se jakýmkoli způsobem taková činnost na tento členský stát nebo na několik členských států včetně tohoto členského státu zaměřuje, a smlouva spadá do rozsahu těchto činností.

[...]

Článek 16

[...]

(2) Smluvní partner může podat žalobu proti spotřebiteli pouze u soudů členského státu, na jehož území má spotřebitel bydliště.

[...]“

8. Přestože nařízení nahradilo Bruselskou úmluvu, Soudní dvůr rozhodl, že výklad, který provedl v souvislosti s touto úmluvou, platí i pro nařízení, pokud lze ustanovení Bruselské úmluvy a ustanovení nařízení kvalifikovat jako rovnocenná⁷.

Vnitrostátní právo

9. Článek I. § 75 zákona č. 191/1950 Sb. (zákon směnečný a šekový, dále jen „ZSŠ“) stanoví určité formální náležitosti týkající se platnosti vlastní směnky. Směnka musí mimo jiné obsahovat bezpodmínečný slib zaplatit určitou peněžitou sumu ve stanovenou dobu a na stanoveném místě. Ustanovení § 76 stanoví, že pokud vlastní směnka nesplňuje tyto náležitosti, je až na určité výjimky neplatná.

10. Podle čl. I. § 10 ZSŠ je směnka, která při vydání neobsahuje všechny náležitosti, svojí povahou pouze „neúplná“. Pokud je následně doplněna, je na ni třeba hledět tak, jako by byla již od počátku dokonalou smenkou. Ve vnitrostátním právu neexistuje pravidlo, které by platnost takovéto směnky podmiňovalo vyplněním v souladu s jakoukoli dohodou, která byla v této souvislosti uzavřena. Směnka je tedy platná, i pokud ji majitel vyplnil způsobem, který tuto dohodu nezohledňuje. Pokud však majitel vyplní směnku nesprávně, dlužník má ve většině případů právo vznést námitku.

11. Podle ustanovení čl. I. § 32 odst. 1 a 2 ZSŠ je směnečný rukojmí zavázán jako ten, za koho se zaručil, a jeho závazek je platný i tehdy, je-li závazek, za který se zaručil, neplatný z jiného důvodu než pro vadu formy.

12. Podle vnitrostátního práva se vlastní směnka považuje za abstraktní cenný papír, který nemá povahu smlouvy, i když může být výsledkem dohody upravující její vydání v materiální podobě⁸.

⁷ — Rozsudek ze dne 23. dubna 2009, Draka NK Cables a další (C-167/08, Sb. rozh. s. I-3477, bod 20).

⁸ — Na jednání se do určité míry diskutovalo o přesném významu pojmu „abstraktní cenný papír“ v tomto kontextu. Tato diskuse potvrdila informace poskytnuté vnitrostátním soudem před analýzou některých podrobných, či dokonce komplikovaných otázek týkajících se mimo jiné převoditelnosti vlastní směnky a účinků takovéhoto převodu. Ve druhé části této diskuse však nezaznělo nic, co by mělo vliv na otázky, kterými se zabývám v tomto stanovisku, a proto se těmito body nebudu dále zabývat.

Skutkové okolnosti, řízení a předběžné otázky

13. Dne 28. dubna 2004 Feichter-CZ s.r.o. (dále jen „dlužník“), společnost se sídlem v České republice, uzavřela smlouvu o kontokorentním úvěru (dále jen „úvěrová smlouva“) s Českou spořitelnou a.s. (dále jen „věřitel“), žalobkyní v původním řízení, která má rovněž sídlo na území tohoto členského státu. Úvěr na základě úvěrové smlouvy byl poskytnut pro účely podnikání dlužníka. Téhož dne dlužník vystavil a předal věřiteli vlastní směnku na částku 5 000 000 CZK (což podle současného směnného kurzu představuje částku přibližně 193 000 eur).

14. Směnka byla vydána v neúplné podobě, bez uvedení směnečné sumy, data splatnosti a platebního místa. Za dlužníka byla podepsána G. Feichterem, žalovaným ve věci v původním řízení, jako jednatel dlužníka. G. Feichter ji podepsal rovněž jako fyzická osoba s doložkou „per aval“, čímž převzal osobní ručení za zaplacení směnky v souladu s podmínkami jejího splacení⁹. Gerald Feichter, který je s dlužníkem úzce spojen jakožto jednatel, byl v době uzavření smlouvy rovněž vlastníkem 60% podílu na dlužníkovi¹⁰.

15. Údaje o směnečné sumě spolu s datem splatnosti a platebním místem následně doplnil věřitel v souladu s další smlouvou uzavřenou mezi věřitelem, dlužníkem a Geraldem Feichterem (dále jen „doprovodná smlouva“).

16. Ačkoli byla směnka v den splatnosti předložena v platebním místě k placení, zaplacená nebyla.

17. Věřitel nato podal žalobu proti G. Feichterovi k Městskému soudu v Praze, kterou se domáhá zaplacení směnečného s úroky ve výši 6 % ročně z této částky od 28. května 2008 do zaplacení a směnečné odměny ve výši 16 666 CZK (což podle současného směnného kurzu představuje částku přibližně 645 eur).

18. Gerald Feichter v průběhu řízení namítl, že Městský soud v Praze není příslušný k projednání a rozhodnutí věci. Tato námitka je založena na tom, že vzhledem k tomu, že je fyzickou osobou, která má bydliště v Rakousku, podléhá jakékoli řízení o zaplacení vlastní směnky ustanovením článků 15 a 16 nařízení, které upravují příslušnost ve věcech spotřebitelských smluv, a musí proto být vedeno v tomto členském státě.

19. Vnitrostátní soud se domnívá, že rozhodnutí o výkladu článku 15 nařízení je nezbytné pro to, aby mohl určit, zda je ve věci, která mu byla předložena, příslušný. Současně se v zájmu hospodárnosti řízení domnívá, že by měl rovněž požádat o vodítko k výkladu čl. 5 bodu 1 písm. a) nařízení v rozsahu, ve kterém by tento článek mohl být relevantní pro určení příslušnosti v původním řízení, pokud by Soudní dvůr rozhodl, že se článek 15 nepoužije. Rozhodl se proto předložit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1. Lze pojem ‚věcí týkajících se smlouvy uzavřené spotřebitelem pro účel, který se netýká jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti‘, použitý v čl. 15 odst. 1 [nařízení], interpretovat tak, že zahrnuje i nároky z vlastní směnky vydané v neúplné podobě, uplatněné remitentem vůči směnečnému rukojmímu za výstavce směnky?

2. Ať už je odpověď na první otázku kladná nebo záporná, lze pojem nároky ze smlouvy obsažený v čl. 5 [bodu] 1 písm. a) [nařízení] vykládat takovým způsobem, že s ohledem výlučně na obsah směnečné listiny jako takové zahrnuje i nároky z vlastní směnky, vydané v neúplné podobě, uplatněné remitentem vůči směnečnému rukojmímu za výstavce směnky?“

9 — „Aval“ je definován jako: „písemný závazek osoby, která není výstavcem, příjemcem nebo indosantem vlastní nebo cizí směnky, že bude zaplacená v době splatnosti“ – viz <http://www.merriam-webster.com/dictionary/aval>.

10 — Podle informací, které v písemném vyjádření poskytla česká vláda a které byly potvrzeny na jednání. Viz <http://www.justice.cz/or>.

20. Písemná vyjádření předložili věřitel, Česká republika, Švýcarská konfederace¹¹ a Evropská komise. Česká republika a Komise byly zastoupeny na jednání dne 27. června 2012 a přednesly u Soudního dvora ústní vyjádření.

Analýza

Úvodní poznámky

Přípustnost

21. Podle věřitele by Soudní dvůr měl první otázku odmítnout jako nepřipustnou, protože je čistě hypotetická. Podle toho, jak v této souvislosti chápu argumentaci věřitele, je nutno hypotetickou povahu této otázky vyvodit ze skutečnosti, že G. Feichter nemůže být (podle názoru věřitele) pro účely článku 15 nařízení považován za spotřebitele.

22. Vnitrostátní soud však ve své žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce jasně vysvětlil, že otázku výkladu tohoto ustanovení považuje za rozhodující pro určení, zda je příslušný ve věci, která mu byla předložena. Vzhledem k tomu, že podstatná část obrany G. Feichtera ve věci v původním řízení je zřejmě založena právě na argumentaci, že je spotřebitelem pro účely článků 15 a 16 nařízení, není možné první otázku považovat v žádném případě za hypotetickou. Tato námitka by proto měla být zamítnuta.

Celkové souvislosti

23. Dříve, než se budu zabývat otázkami uvedenými v žádosti vnitrostátního soudu o rozhodnutí o předběžné otázce, uvedu jednu obecnou poznámku. I když ne výlučně, tak především v začátcích podnikání je obvyklé, že věřitel podmíní poskytnutí finančních prostředků společnosti ručením jednoho nebo více jednotlivců, kteří vlastní nebo řídí dotčenou společnost. Důvod je zřejmý. Společnost má v době uzavření úvěrových smluv zpravidla malý nebo žádný majetek, který je možné použít k zaplacení. Přestože věřitel i dlužník mohou věřit a doufat, že podnikáním se v důsledku poskytnutí finančních prostředků vytvoří nezbytný majetek, není takovýto výsledek zaručen. Věřitel musí z logických podnikatelských důvodů hledat alternativní zdroj splacení pro případ, že se věci nebudou vyvíjet tak, jak bylo plánováno. Takovéto smlouvy se uzavírají v celé Unii každodenně a v žádném případě nejsou ničím neobvyklým.

24. Skutkové okolnosti projednávané věci, tak jak jsou popsány v žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce a shrnuty výše, spadají přesně do této kategorie. Nevykazují žádné z komplikací, které mohou vzniknout u složitějších úvěrových transakcí – pokud například věřitel může uzavřít smlouvy s jinými obchodními subjekty za účelem indosování nebo převedení vlastní směnky vydané jako součást základního smluvního vztahu. Jak je jasně uvedeno v žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, mezi účastníky původního řízení není sporné platební místo k zaplacení vlastní směnky, jejíž zaplacení se věřitel vůči G. Feichterovi jako směnečnému rukojmímu z této směnky domáhá. Soudní dvůr je jinak řečeno žádán o posouzení souboru transakcí, které je nutno v každém případě považovat za jednoznačné a jako takové je rovněž nutno je posuzovat.

11 — Článek 2 protokolu č. 2 k Úmluvě o příslušnosti, uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech podepsané v Luganu dne 30. října 2007, která vstoupila v platnost dne 1. ledna 2011, stanoví, že každý stát vázaný touto Úmluvou, který není členským státem Evropského společenství (včetně Švýcarské konfederace), má právo předkládat písemná vyjádření podle článku 23 protokolu o statutu Soudního dvora mimo jiné tehdy, když soud členského státu požádá Soudní dvůr o rozhodnutí o předběžné otázce v souvislosti s výkladem nařízení.

První otázka

25. Svou první otázkou žádá vnitrostátní soud o vodítko, jakým způsobem mají být v původním řízení použita pravidla upravující příslušnost ve věcech spotřebitelských smluv stanovená v čl. 15 odst. 1 nařízení.

26. Vzhledem k tomu, že články 15 a 16 představují *lex specialis* ve vztahu k čl. 5 odst. 1 nařízení¹², je nutno před posouzením relevantnosti čl. 5 odst. 1 určit, zda se použijí články 15 a 16 nařízení. Pravidlo stanovené v čl. 16 odst. 2 je výlučné. Pokud toto ustanovení přiznává příslušnost soudům členského státu, ve kterém má G. Feichter bydliště, je logické, že pravidla týkající se příslušnosti ve smluvních sporech stanovená v čl. 5 odst. 1 nemohou být relevantní.

27. Jak Komise zdůrazňuje, pro použití článků 15 a 16 nařízení musí být splněny dvě podmínky. Zaprvé musí být předmětná smlouva uzavřena spotřebitelem. Zadruhé musí tato smlouva spadat do jedné z kategorií uvedených v čl. 15 odst. 1. Tyto podmínky jsou kumulativní.

28. Účelem pravidel stanovených v člincích 15 a 16 je zaručit přiměřenou ochranu spotřebitele jako smluvní strany, která se považuje za ekonomicky slabší a méně zkušenou v právních záležitostech než jeho profesionální smluvní partner¹³. Sledují tedy jiný cíl než článek 5 nařízení, jehož cílem je zohlednit úzkou vazbu mezi sporem a soudem, který je příslušný na základě těchto výjimek¹⁴.

29. Zřejmě z tohoto důvodu se Soudní dvůr přiklonil k restriktivnímu výkladu článků 15 a 16¹⁵. V rozsudku *Benincasa*¹⁶ konstatoval, že „do působnosti ustanovení určených na ochranu spotřebitele jako ekonomicky slabší strany spadají jen smlouvy uzavřené za účelem uspokojení vlastních potřeb jednotlivce z hlediska soukromé spotřeby. Zvláštní ochrana, kterou mají poskytovat tato ustanovení, je neodůvodněná v případě smluv uzavřených za účelem profesionální nebo podnikatelské činnosti“¹⁷. Tato ustanovení se uplatní pouze v rozsahu, ve kterém se věc „obecně týká smlouvy uzavřené spotřebitelem pro účel, který se netýká jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti“¹⁸.

30. K uplatnění těchto zásad na věc v původním řízení bych chtěla uvést následující poznámky.

31. Vnitrostátní soud s cílem pomoci Soudnímu dvoru uvedl podrobnosti týkající se skutkových okolností, které by podle jeho názoru měly být zohledněny při posuzování problémů vyplývajících z předložených otázek. Tyto podrobnosti jsou shrnuty výše v bodech 13 až 18. Zahrnují informace týkající se účelu uzavření úvěrové smlouvy a úlohy G. Feichtera jako účastníka při přípravě dokumentace poskytnuté věřiteli podle této smlouvy a doprovodné smlouvy, včetně vlastní směnky. Poskytnutí takovýchto podrobností vnitrostátním soudem je obvyklou součástí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce. Umožňuje Soudnímu dvoru poskytnout užitečnou odpověď na předložené otázky. Minimalizuje se tím riziko, že odpověď Soudního dvora ve věcech týkajících se unijního práva bude hypotetická a že se nebude zabývat otázkami, které jsou podstatné pro vyřešení sporu vedeného před vnitrostátním soudem, a že se bude místo toho zabývat otázkami, které pro tento spor nemají žádný význam.

12 — Viz rozsudek ze dne 20. ledna 2005, Engler (C-27/02, Sb. rozh. s. I-481, bod 32).

13 — Viz rozsudek ze dne 11. července 2002, Gabriel (C-96/00, Recueil, s. I-6367, bod 39). Viz v této souvislosti rovněž rozsudek ze dne 19. ledna 1993, Shearson Lehmann Hutton (C-89/91, Recueil, s. I-139, bod 18).

14 — V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 28. září 1999, GIE Groupe Concorde a další (C-440/97, Recueil, s. I-6307, bod 29). Viz rovněž dvanáctý bod odůvodnění nařízení.

15 — Viz v této souvislosti rozsudek Engler, uvedený výše v poznámce pod čarou 12, bod 43.

16 — Rozsudek ze dne 3. července 1997, Benincasa (C-269/95, Recueil, s. I-3767).

17 — Bod 17.

18 — Rozsudek Gabriel, uvedený výše v poznámce pod čarou 13, bod 38. Viz rovněž rozsudek ze dne 20. ledna 2005, Gruber (C-464/01, Sb. rozh. s. I-439), ve kterém Soudní dvůr konstatoval, že osoba, jež uzavřela smlouvu týkající se zboží určeného zčásti k účelu podnikatelskému a zčásti k účelu, jež se netýká její podnikatelské činnosti, nemá právo dovolávat se prospěchu ze zvláštních pravidel o příslušnosti stanovených v souvislosti se smlouvami uzavřenými spotřebitelem, ledaže je podnikatelský účel natolik okrajový, že má zanedbatelnou úlohu v celkovém kontextu dotčené transakce, přičemž skutečnost, že nepodnikatelská stránka převažuje, nemá v tomto ohledu vliv (bod 54).

32. Obvykle je věcí vnitrostátního soudu, aby tuto odpověď použil na skutkové okolnosti případu, o kterém rozhoduje, přestože Soudní dvůr může poskytnout výklad na základě dokumentů, které mu ve věci byly předloženy, a na základě předložených písemných a ústních vyjádření¹⁹. V určitých případech se však Soudní dvůr může rozhodnout, že vnitrostátnímu soudu může poskytnout úplnější odpověď. Ve věci *British Telecommunications*²⁰, která se týkala povinnosti členského státu zaplatit náhradu škody vzniklé v důsledku toho, že do svého vnitrostátního práva nesprávně provedl směrnici, Soudní dvůr konstatoval, že „ačkoli je v zásadě na vnitrostátních soudech, aby ověřily, zda jsou podmínky odpovědnosti států vyplývající z porušení práva Společenství splněny, v projednávané věci má Soudní dvůr všechny nezbytné informace k posouzení, zda skutkový stav v projednávaném případě představuje dostatečné závažné porušení práva Společenství“²¹.

33. Domnívám se, že stejná zásada analogicky platí v projednávané věci. Vzhledem k tomu, že vnitrostátní soud poskytl užitečné podrobné informace o skutkových okolnostech, Soudní dvůr je schopen sám ověřit, zda je v případě G. Feichtera pro účely článků 15 a 16 nařízení splněna definice „spotřebitele“. V projednávané věci nic nenasvědčuje tomu, že G. Feichter převzal závazky buď prostřednictvím směnečného rukojemství, nebo prostřednictvím doprovodné smlouvy za účelem soukromé spotřeby, nebo za jiným než podnikatelským nebo profesionálním účelem. Ve skutečnosti se zdá, že opak je pravdou. Smlouvy byly uzavřeny za účelem zajištění úvěru poskytnutého dlužníkovi, podnikatelskému subjektu, pro účely jeho podnikání. S tímto subjektem byl G. Feichter úzce propojen. Název společnosti obsahoval jeho příjmení, byl jednatelem této společnosti a jejím většinovým společníkem²².

34. Proto zastávám názor, že postavení spotřebitele, které je nezbytné pro uplatnění námítky nepřislušnosti, kterou v původním řízení vznesl G. Feichter, v projednávané věci zcela chybí. Skutečnost, že žalovaný je fyzickou osobou a jako takový může být, pokud jde o některé aspekty jeho každodenního života, „spotřebitelem“, sama o sobě neznamená, že tato osoba je v případě jakékoli – proti ní podané – žaloby automaticky oprávněna dovolávat se čl. 15 odst. 1 nařízení.

35. Proto nevystává otázka, zda smlouva spadala do některé z kategorií uvedených v čl. 15 odst. 1.

36. Pro úplnost bych chtěla doplnit několik poznámek týkajících se povahy „smlouvy uzavřené spotřebitelem“ ve smyslu článků 15 a 16 nařízení. Vzhledem k tomu, že se domnívám, že tato otázka nemá žádný dopad na rozhodnutí věci, o níž rozhoduje vnitrostátní soud, budu stručná a nebudu usilovat o zevrubnější přezkum této otázky.

37. Skutkový stav ve věci v původním řízení představuje podle mého názoru názorný příklad převzetí určité formy ručitelského závazku jednotlivcem, na nějž se *nevztahují* ustanovení týkající se spotřebitelů, která jsou uvedena v člancích 15 a 16 nařízení. Soudnímu dvoru nebylo předloženo nic, z čeho by vyplývalo, že úvěr (ve značné výši) poskytnutý dlužníkovi a zajištěný směnečným rukojemstvím by nějak souvisel s financováním individuálních rozhodnutí fyzické osoby týkajících se koupě spotřebního zboží.

38. Uvedu jiný příklad, na němž ukáži zcela opačnou situaci. Nezletilý si chce koupit chytrý telefon, ale dodavatel se sídlem v jiném členském státě odmítne uzavřít kupní smlouvu bez toho, aby rodiče nezletilého vystupovali jako ručitelé za jeho závazky z této smlouvy. Rodiče poskytnou nezbytné ručení a nezletilý si telefon koupí. Ve smlouvě uzavřené s dodavatelem je nezletilý nepochybně spotřebitelem. V případě, že dodavatel proti němu na základě smlouvy podá žalobu, uplatní se na něj články 15 a 16.

19 — V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 30. března 1993, Thomas a další (C-328/91, Recueil, s. I-1247, bod 13).

20 — Rozsudek ze dne 26. března 1996 (C-392/93, Recueil, s. I-1631, bod 41).

21 — Viz rovněž rozsudek ze dne 17. října 1996 ve spojených věcech Denkavit a další (C-283/94, C-291/94 a C-292/94, Recueil, s. I-5063, bod 49), a ze dne 25. listopadu 2010, Fuß (C-429/09, Sb. rozh. s. I-12167, bod 53), jakož i Lenaerts, K., Arts, D. a Maselis, I., *Procedural Law of the European Union*, Second Edition, Sweet and Maxwell, Londýn, 2006, 6-026.

22 — Viz výše bod 14.

39. Jaké právní postavení mají rodiče? Domnívám se, že mají rovněž nárok na ochranu, kterou poskytují tato ustanovení. Takovýto výsledek odráží celkovou systematiku nařízení. Přestože jsou, jak je možné si představit, pravděpodobně zkušenější a finančně solventnější než jejich potomek, je možné očekávat, že budou ekonomicky slabší a méně zkušení v právních záležitostech než profesionální smluvní partner, kterým je dodavatel²³. Dohody zahrnující rodiče proto představují „věci týkající se smlouvy uzavřené spotřebitelem“ ve smyslu čl. 15 odst. 1.

40. Jakkoli mohou být tyto úvahy zajímavé, je takovýto příklad velmi vzdálen okolnostem projednávané věci. Jednoduše řečeno, G. Feichter není „spotřebitelem“ ve smyslu článků 15 a 16 nařízení.

41. Vzhledem k výše uvedenému se domnívám, že první otázka vnitrostátního soudu by měla být zodpovězena v tom smyslu, že pokud je vlastní směnka součástí souboru dohod uzavřených podnikatelským subjektem za účelem jeho podnikání a fyzická osoba, která poskytuje směnečné rukojemství za tuto směnku, je úzce propojena s tímto podnikáním, je nutno toto směnečné rukojemství považovat pro účely čl. 15 odst. 1 nařízení za ručení poskytnuté pro účely podnikatelské nebo profesionální činnosti. Z toho vyplývá, že pojem „věcí týkajících se smlouvy uzavřené spotřebitelem pro účel, který se netýká jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti“, uvedený v čl. 15 odst. 1, se nepoužije.

Druhá otázka

42. Základním problémem, na němž je založena druhá otázka, je použitelnost pravidel pro příslušnost, „pokud předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy“, stanovených v čl. 5 odst. 1 písm. a) nařízení.

43. Soudní dvůr rozhodl, že přestože toto ustanovení nevyžaduje uzavření smlouvy, musí existovat alespoň identifikovatelný závazek. Toto pravidlo je pro použití čl. 5 odst. 1 písm. a) zásadní, protože příslušnost vnitrostátního soudu se určuje podle místa, kde závazek, o nějž se jedná, byl nebo měl být splněn²⁴.

44. Tento závazek musí být dobrovolně přijat jednou stranou vůči druhé straně. Výklad ustanovení bez tohoto požadavku by překračoval rámec situací, které má nařízení upravovat²⁵. Soudní dvůr shrnul tento požadavek konstatováním, že pravidlo o zvláštní příslušnosti stanovené v čl. 5 odst. 1 písm. a) „předpokládá určení právního závazku dobrovolně přijatého jednou osobou vůči jiné osobě, o který se opírá žaloba žalobce“²⁶.

45. Je nepochybné, že v projednávaném případě došlo k uzavření smlouvy mezi věřitelem a dlužníkem. Věřitel se zavázal poskytnout dlužníkovi finanční prostředky podle úvěrové smlouvy a dlužník byl povinen je splatit v souladu s touto smlouvou. Postavení G. Feichtera bylo odlišné v tom, že nebyl smluvní stranou této smlouvy. Poskytnutí směnečného rukojemství za vlastní směnku však rovněž považují za právní závazek, se kterým dobrovolně souhlasil. Podle § 32 odst. 1 a 2 ZSŠ byl zavázán jako ten, za koho se zaručil, tedy jako dlužník²⁷. Skutečnost, že nebyl přímo oprávněnou osobou ze závazků věřitele, je tedy pro účely určení příslušnosti podle čl. 5 odst. 1 písm. a) irelevantní.

23 — Viz výše bod 28.

24 — Viz rozsudky ze dne 17. září 2002, Tacconi (C-334/00, Recueil, s. I-7357, bod 22), a Engler, uvedený výše v poznámce pod čarou 12, bod 50. Protože se uvedené věci týkaly obdobného znění Bruselské úmluvy, nevidím důvod, proč by se posouzení ve vztahu k nařízení mělo lišit. Viz výše, bod 8.

25 — Viz rozsudek ze dne 17. června 1992, Handte (C-26/91, Recueil, s. I-3967, bod 15). Viz rovněž rozsudek Engler, uvedený výše v poznámce pod čarou 12, bod 50 a citovaná judikatura.

26 — Rozsudek Engler, uvedený výše v poznámce pod čarou 12, bod 51.

27 — Viz výše bod 11.

46. Nic na tom podle mého názoru nemění skutečnost, že vlastní směnka byla vydána v neúplné podobě, a v tomto stádiu její existence ji proto bylo nutno kvalifikovat jako „nedokonalou“. Otázka příslušnosti vzniká v okamžiku podání žaloby. Vzhledem k tomu, že předmětná směnka byla vydána za účelem zajištění kontokorentního úvěru, v době uzavření úvěrové smlouvy logicky nemohla být vydána v úplné podobě.

47. Je třeba dodat, že skutečnost, že vnitrostátní právo kvalifikuje směnku jako abstraktní cenný papír, který nemá povahu smlouvy²⁸, nemá na toto zjištění vliv. Soudní dvůr v souvislosti s Bruselskou úmluvou opakovaně konstatoval, že pojmy použité touto úmluvou – a zejména pojmy uvedené v čl. 5 bodech 1 a 3 a článku 13²⁹ – musejí být vykládány autonomně, a to především s přihlédnutím k systematice a cílům uvedené úmluvy za účelem zajištění jednotného použití této úmluvy ve všech smluvních státech³⁰. Nevidím žádný důvod, proč by v případě nařízení měl platit jiný závěr³¹.

48. Proto se domnívám, že pravidlo stanovené v čl. 5 odst. 1 písm. a) nařízení je možné použít na skutkové okolnosti věci v původním řízení.

49. Při zjišťování, zda se toto pravidlo skutečně použije, bude muset vnitrostátní soud určit, zda místo, kde závazek, o nějž se jedná, byl nebo měl být splněn, spadá do jeho místní příslušnosti³². Ani jedno ze zvláštních ustanovení uvedených v čl. 5 odst. 1 písm. b) nebude relevantní, protože předmětná smlouva se netýká prodeje zboží nebo poskytování služeb. Z toho plyne, že rozhodující je platební místo. V žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce se uvádí, že platebním místem vlastní směnky je Praha a že G. Feichter tuto skutečnost nezpochybňuje. Chtěla bych jen dodat, že dohodu, podle níž se splacení poskytnutých částek má uskutečnit v místě podnikání věřitele, je nutno v každém případě považovat za obvyklou praxi obchodních úvěrových smluv.

50. Na první pohled se zdá, že věc je tím vyřešena. Vzhledem k tomu, že místo, kde závazek byl nebo měl být splněn, které je rozhodující pro určení příslušnosti, není mezi účastníky původního řízení sporné, může se soud, k němuž byla žaloba podána, považovat za příslušný.

51. Vnitrostátní soud se však táže, zda skutečnost, že vlastní směnka byla vydána jako blankosměnka a následně byla vyplněna věřitelem, má na toto zjištění nějaký vliv. Poznamenává, že není možné vyloučit možnost, že platební místo bylo doplněno v rozporu s ustanoveními doprovodné smlouvy, nebo že tato smlouva byla neplatná pro neurčitost, případně z jiných důvodů. Pokud by tomu tak bylo, nebylo by možné hovořit o závazku, který byl dobrovolně přijat jednou stranou vůči druhé straně³³.

52. Chápu, co tím vnitrostátní soud myslí. Nicméně vzhledem k tomu, že se zdá, že G. Feichter nezpochybňuje místo plnění, tato otázka v projednávaném případě zřejmě nevystává. Nicméně, pokud by platební místo podle vlastní směnky bylo z jakéhokoli důvodu zpochybněno, uvedla bych následující poznámky.

53. Když Soudní dvůr poukázal na závazek, který byl dobrovolně přijat jednou stranou vůči druhé straně, popsal, jak je nutno pro účely nařízení chápat pojem „smlouva“. Pokud nemohou být požadavky stanovené Soudním dvorem v konkrétním případě splněny, výraz „nároky ze smlouvy“ nemůže být základem pro určení příslušnosti vnitrostátního soudu. Toto však neznamená, že se tento výraz nepoužije, pokud je obsah tohoto závazku sporný.

28 — Viz výše bod 12.

29 — Které z velké části odpovídají čl. 5 odst. 1, čl. 5 odst. 3 a článku 15 nařízení.

30 — Viz rozsudek Engler, uvedený výše v poznámce pod čarou 12, bod 33 a citovaná judikatura.

31 — Viz výše bod 8 a judikatura uvedená v poznámce pod čarou 7.

32 — Rozsudek ze dne 6. října 1976, *Industrie Tessili Italiana Como* (12/76, Recueil, s. 1473, bod 13).

33 — Viz výše bod 44.

54. Z povahy nařízení totiž vyplývá, že jeho ustanovení se mohou uplatnit právě v případě sporu. V jiném, ale úzce souvisejícím kontextu Soudní dvůr konstatoval, že čl. 5 odst. 1 písm. a) je použitelný i tehdy, jestliže je vznik smlouvy, na níž je žaloba založena, mezi účastníky řízení sporný³⁴. Kdyby tomu bylo jinak, hrozilo by, že by toto ustanovení bylo zbaveno svého účinku, neboť pro vyloučení pravidla, které stanoví, by stačilo, aby některá ze stran tvrdila, že smlouva neexistuje.

55. Domnívám se, že v projednávané věci analogicky platí stejná argumentace. Žalovaný, který by chtěl obejít nařízení, by mohl velmi snadno zpochybnit nikoli existenci celé smlouvy, ze které žalobce vychází, ale ustanovení této smlouvy, na němž by jinak mohla být založena příslušnost. Kdyby takováto argumentace byla přípustná, byl by ohrožen celý účel tohoto právního předpisu, mezi jehož hlavní cíle patří zajištění právní jistoty v oblasti, kterou má upravovat³⁵.

56. Stejně tak by ale nemělo být možné, aby nepoctivý nebo špatně informovaný žalobce uplatnil příslušnost na základě nepodložených důvodů jen tím, že by bez jakéhokoli právního základu tvrdil, že smlouva stanoví, že závazek, který údajně zakládá příslušnost, má být splněn na konkrétním místě.

57. Pokud v řízení, jehož „předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy“ ve smyslu čl. 5 odst. 1 písm. a) nařízení, existuje spor ohledně místa, kde závazek, o nějž se jedná, byl nebo měl být splněn, domnívám se, že vnitrostátní soud by měl nejprve posoudit tuto námitku žalovaného. Pokud je tato námitka zjevně odůvodněná, měla by příslušnost vyloučit, pokud není zřejmé, že existují jiné řádně podložené důvody, na jejichž základě je možné v předložené věci rozhodnout. Poté, pokud je to nezbytné, by měl posoudit důvod, na němž žalobce zakládá svoje tvrzení týkající se příslušnosti. Pokud je tento důvod zjevně neopodstatněný, měl by vnitrostátní soud odmítnout zabývat se předloženou věcí. Pokud je těžší zjistit skutečný stav (což může být častější případ), soud by měl určit, zda žalobce *prima facie* prokázal použitelnost relevantního ustanovení nařízení. Pokud konstatuje, že tomu tak je, může uznat svoji příslušnost.

58. Na základě všech výše uvedených důvodů zastávám názor, že druhá otázka vnitrostátního soudu by měla být zodpovězena v tom smyslu, že pojem „nároky ze smlouvy“ obsažený v čl. 5 odst. 1 písm. a) nařízení zahrnuje nároky z vlastní směnky, původně vydané v neúplné podobě (později však doplněné), uplatněné remitentem vůči směnečnému rukojmímu za výstavce směnky.

Závěrečné poznámky

59. Pokud budou na věc projednávanou před vnitrostátním soudem použity výše uvedené závěry, mám jasno v tom, že tento soud *bude* příslušný projednat a rozhodnout věc, jež je předmětem původního řízení. Takovýto výsledek podle mého názoru zohledňuje nejen znění a celkovou systematiku nařízení, nýbrž i skutkové okolnosti projednávané věci. Kdyby totiž použití nařízení v takovém případě, jako je projednávaný případ, vedlo k jinému závěru, domnívám se, že by takovýto závěr byl zjevně absurdní.

60. Jako příklad uvedu situaci úvěrových institucí se sídlem v některém novém členském státě (řekněme někde na Balkáně). Mnoho společností se sídlem v jiných členských státech si chce založit dceřiné společnosti s cílem obchodovat v tomto státě za účelem rozšíření svého podnikání. Tyto dceřiné společnosti nemají v relevantním čase žádný majetek, nebo žádný majetek, který by stál za řeč. Věřitelé podmíní poskytnutí svých finančních prostředků poskytnutím ručení jednotlivců, kteří jsou jednateli nebo vlastníky dceřiných společností. Mezi ručiteli podle těchto smluv je více jednotlivců

34 — Rozsudky ze dne 4. března 1982, Effer (38/81, Recueil, s. 825, body 7 a 8) a Engler, uvedený výše v poznámce pod čarou 12, bod 46. Přestože se tato ustanovení týkala obdobných ustanovení Bruselské úmluvy, nevidím důvod měnit stanovisko, pokud jde o nařízení. Viz výše bod 8.

35 — V tomto smyslu viz mimo jiné rozsudek Handte, uvedený výše v poznámce pod čarou 25, bod 18.

s bydlištěm (řekněme) ve Finsku a v Litvě. Domnívám se, že si nelze ani vzdáleně představit a ani by nemělo být představitelné, že by dotčení věřitelé nemohli podat žalobu za účelem vymožení předmětných ručitelských závazků ve vlastním členském státě. Jakýkoli jiný výsledek by se vymykal smyslu pro realitu.

Závěry

61. Ze všech výše uvedených důvodů navrhuji Soudnímu dvoru, aby na otázky předložené Městským soudem v Praze odpověděl takto:

- „(1) Pokud je vlastní směnka součástí souboru dohod uzavřených podnikatelským subjektem za účelem jeho podnikání a fyzická osoba, která poskytuje směnečné rukojemství za tuto směnku, je úzce propojena s tímto podnikáním, je nutno toto směnečné rukojemství považovat pro účely čl. 15 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech za ručení poskytnuté pro účely podnikatelské nebo profesionální činnosti. Z toho vyplývá, že pojem ‚věcí týkajících se smlouvy uzavřené spotřebitelem pro účel, který se netýká jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti‘, uvedený v čl. 15 odst. 1, se nepoužije.
- (2) Pojem ‚nároky ze smlouvy‘ obsažený v čl. 5 odst. 1 písm. a) nařízení zahrnuje nároky z vlastní směnky, původně vydané v neúplné podobě (později však doplněné), uplatněné remitentem vůči směnečnému rukojmímu za výstavce směnky.“